

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Oficina de Català de Calafell
calafell@cpnl.org

L'ús de la llengua als rètols d'establiments nous a Calafell (1995-2004)

Abril del 2005

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Oficina de Català de Calafell
calafell@cpnl.org

Presentació

Aquest informe és el resum del seguiment que l'Oficina de Català ha portat a terme de la llengua escollida en la retolació dels establiments comercials i de serveis que s'han obert durant l'any 2004 a Calafell, comparats amb les dades del 1995 ençà. Amb aquesta actuació es pretén obtenir dades per estudiar, si cal, mesures de promoció encaminades a estendre l'ús del català en la imatge dels establiments del món socioeconòmic de Calafell. És evident que cada any aquestes dades guanyen interès, ja que també permeten determinar tendències i dinàmiques que cal conèixer a l'hora de preparar els projectes de normalització lingüística anuals. Aquest és el desè any que es recullen.

Objectius

1. Obtenir dades que indiquin dinàmiques respecte de l'ús del català en la retolació principal i secundària d'establiments de nova obertura i la presència i l'evolució reals de la nostra llengua al paisatge urbà.
2. Fomentar l'estudi de propostes de promoció de l'ús del català en la imatge de l'àmbit socioeconòmic.

Àmbit d'anàlisi

L'àmbit d'anàlisi són els rètols exteriors i principals instal·lats en establiments comercials, industrials i de serveis que han sol·licitat llicència d'obertura durant el 2004 i s'han comparat amb les dades del 1995 ençà. L'univers i la mostra són 670 rètols (86 el 2004), que representen una mitjana de 67 rètols cada any. A partir de l'any 1999, s'inclouen a l'estudi els cartells informatius (d'obert/tancat, horari comercial, preus de productes, menú del dia, etc.), ja que pensem que mostren l'ús real i diari de la llengua als establiments, tenint en compte que són cartells que es penjen més espontàniament que els rètols principals (17 rètols el 2004).

Convé advertir que les dades que consignem no reflecteixen la situació real al carrer, sinó la tendència d'ús de la llengua catalana durant aquests anys i en aquest àmbit concret.

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Oficina de Català de Calafell
calafell@cpln.org

Mètode de recollida de dades

Les dades s'han recollit de la manera següent. El negociat de Llicències de l'Ajuntament de Calafell lliura una llista amb les sol·licituds de llicència d'obertura d'establiments presentades. Aquestes dades s'introdueixen en una base de dades per poder-les organitzar i manipular fàcilment. A partir d'aquí comença el treball de camp, que consisteix, mitjançant l'observació directa, a anotar la llengua del rètol i dels cartells de cada establiment obert. Un cop acabada la recollida de les dades, es redacta aquest informe final amb la interpretació dels resultats i, si cal, propostes d'actuació.

Durant la recollida de dades va caldre redactar un protocol d'actuació, amb criteris unificats, per tal que la mostra de cada any fos comparable. En destaquem les variables de la llengua del rètol, que eren les següents:

CATALÀ	rètol en català o que aquest és majoritari (no es compten errors d'ortografia)
CASTELLÀ	rètol en castellà o que aquest és majoritari
ALTRES	rètol en una altra llengua no oficial a Catalunya
BILINGÜE	rètol en català i una altra llengua, amb el mateix espai
AMBIVALENT	rètol amb text apte per a català i castellà (p.e., <i>El color</i>)
MARCA	rètol amb una marca comercial sense significat conegut, amb sigles o amb un nom de persona
RES	sense rètol o establiment tancat

A l'hora de fer el resum de les dades, aquestes s'agrupaven en quatre categories:

CATALÀ	
NO CATALÀ	inclou els que estan en castellà i en altres llengües
BILINGÜE	inclou els rètols bilingües i els ambivalents
MARCA	inclou els rètols amb una marca

Els establiments amb la variable *res* no es tenen en compte per al resultat final i en el cas dels cartells informatius tan sols es tenen en compte les variables *català* i *castellà*.

Resum en nombre de rètols

A continuació, detallarem en xifres absolutes el nombre de rètols instal·lats en establiments nous durant el 2004. Les dades estan desglossades per nuclis i per la variable "llengua" del rètol principal i del rètol secundari.

Com es pot comprovar, el nucli on s'han instal·lat més establiments nous és la Platja, cosa que la ratifica en la zona comercial per excel·lència del municipi (26 establiments amb rètol, que representen el 54,17 % del total). El segueix el nucli de Segur amb 19 establiments (el 39,58 %). Al Poble només s'han obert 3 establiments amb rètol.

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

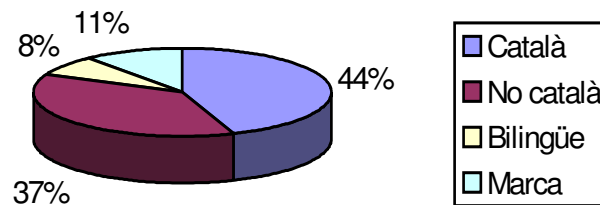
Oficina de Català de Calafell
calafell@cpnl.org

Cal dir que, a banda d'aquestes dades, hi ha 38 establiments que també van demanar llicència d'obertura, però que no entren en l'estudi ja que un cop oberts no hi han instal·lat cap rètol o no han obert al públic dins de l'any en curs.

<i>Llengua rètol principal</i>	<i>el Poble</i>	<i>la Platja</i>	<i>Segur</i>	<i>Total Calafell</i>
Català	2	9	9	20
Castellà	0	8	9	14
Altres	0	5	1	6
Marca	1	2	1	4
Ambivalent	0	2	2	4
Bilingüe	0	0	0	0
TOTAL	3	26	19	48

<i>Llengua rètol secundari</i>	<i>Total Calafell</i>
Català	5
Castellà	12
TOTAL	17

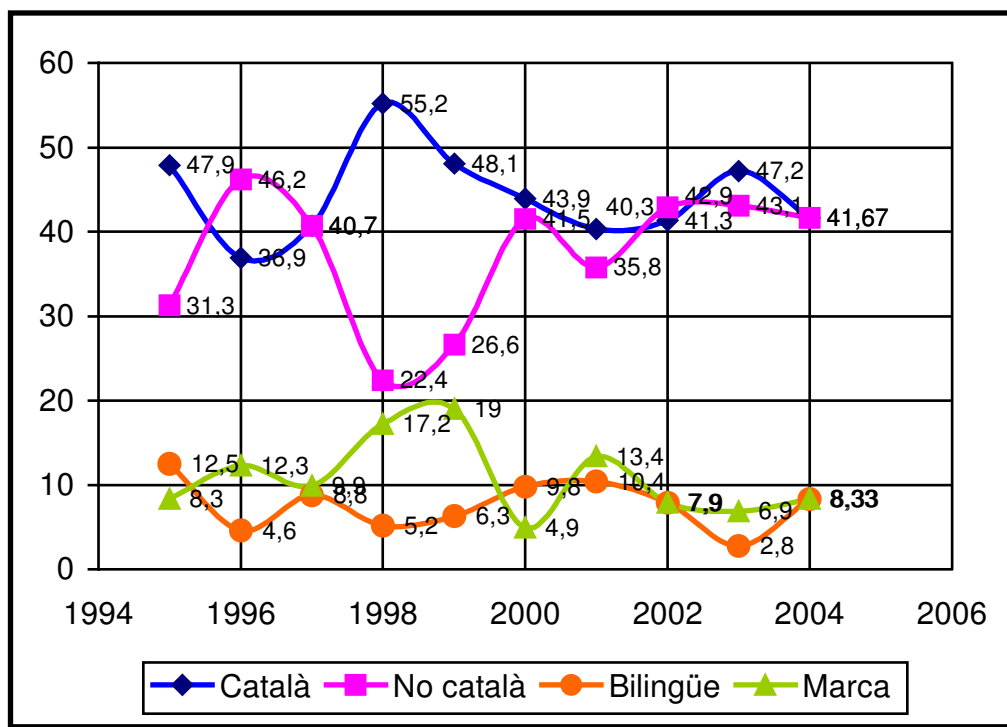
*Gràfica 1. Llengua del rètol principal d'establiments nous a Calafell
(mitjana del període 1995-2004)*

Comentari a la gràfica 1

En conjunt, els establiments oberts en aquest període han preferit instal·lar rètols en català, concretament el 44 % del total (fins l'any anterior era el 46 %), però només 7 punts per sobre que les altres llengües (37 %). Els rètols amb una marca i bilingües, que no són rellevants per al nostre objectiu, sumats representen el 19 % del total.

Gràfica 2. Llengua del rètol principal d'establiments nous al municipi de Calafell (percentatges)

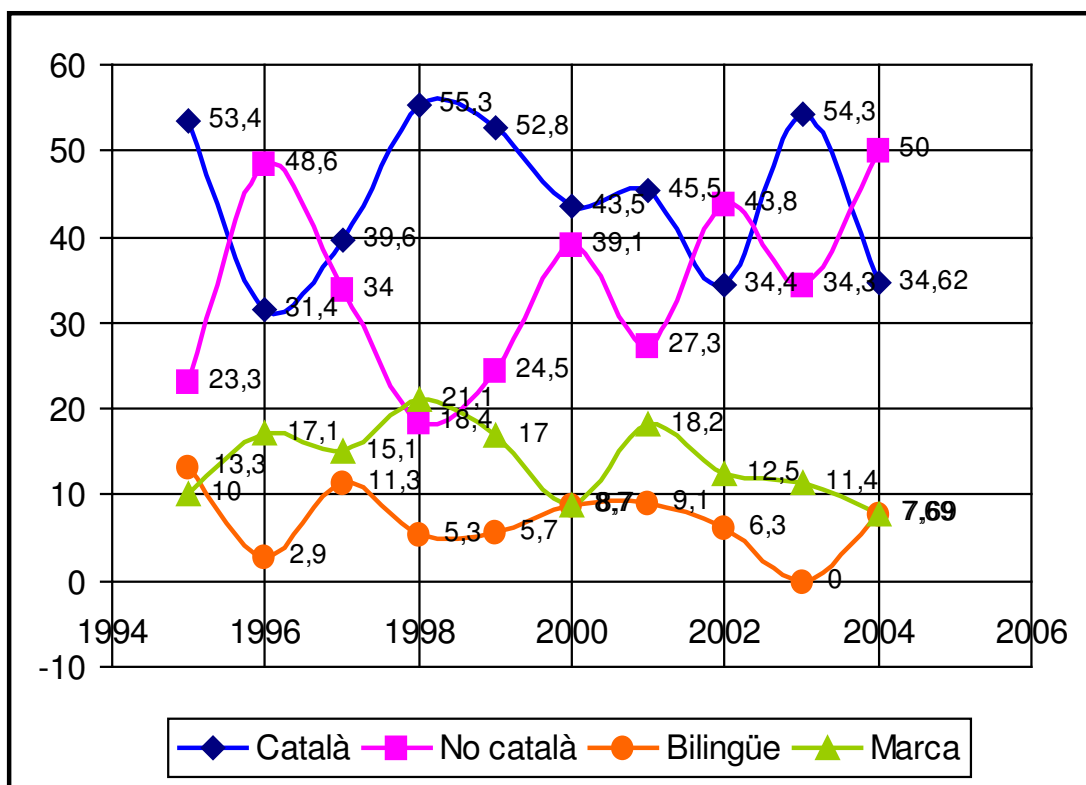
Comentari a la gràfica 2

Respecte del 2003, es reprèn la tendència a la baixa del percentatge d'ús del català des del 1998 (trencada el 2003) i baixa 5,5 punts (del 47,2% al 41,67%), 3 punts per sota de la mitjana dels darrers 9 anys. Per altra banda, els rètols en altres llengües també baixen però de manera més moderada: 1,5 punts (del 43,1% al 41,67%). Així, els rètols en català i en altres llengües s'igualen. És important destacar una dada que la gràfica no mostra, i és el contingut de la variable "altres llengües": 14 rètols són en castellà i 6 en altres llengües (rètols en català, 20).

Els rètols bilingües i els amb marca s'igualen amb un percentatge del 8,3%: els primers pugen notablement (3,8 punts) i els que tenen una marca es mantenen en un percentatge similar a l'any anterior.

Es pot constatar que des del 2000 el català mai és la llengua dominant, tot i ser en general la preferida.

Gràfica 3. Llengua del rètol principal d'establiments nous a la Platja (percentatges)

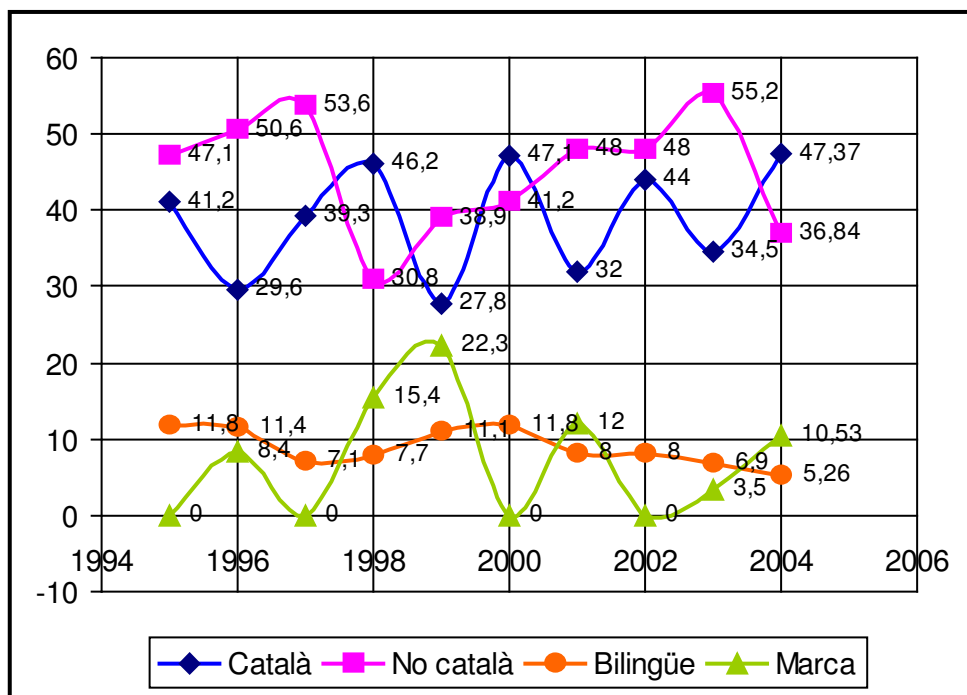
Comentari a la gràfica 3

Els rètols en català baixen 20 punts (del 54,3% al 34,62%), i iguala el percentatge del 2002, i assolixen la tercera dada més negativa des del 1995. Per altra banda, els rètols en altres llengües pugen espectacularment: 16 punts (del 34,3% al 50%). Aquests constitueixen exactament la meitat del total dels rètols instal·lats, dada rècord del 1995 ençà.

Com hem comentat arran de la gràfica 1, la gràfica no mostra el contingut de la variable "altres llengües" i és important d'esmentar: 8 rètols són en castellà i 5 en altres llengües (rètols en català, 9).

Els rètols que porten una marca mantenen la lleugera tendència a la baixa iniciada el 2001 fins a igualar els bilingües, que pugen 7,69 punts.

Gràfica 4. Llengua del rètol principal d'establiments nous a Segur (percentatges)

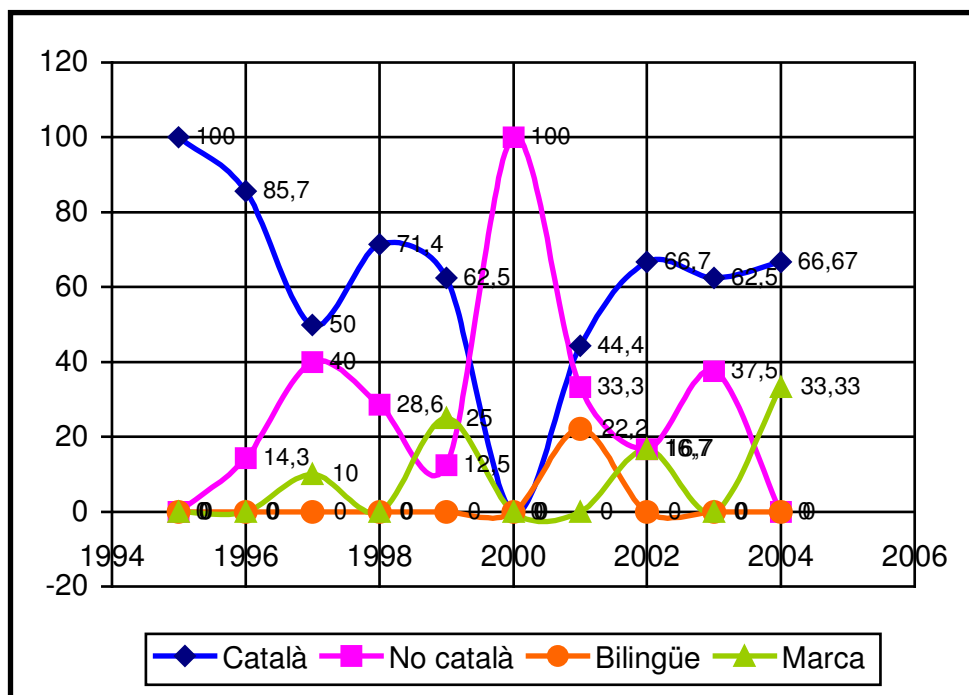

Comentari a la gràfica 4

Llevat dels anys 1998 i 2000, la presència d'altres llengües als rètols de Segur ha estat tradicionalment majoritària, però durant el 2004 els rètols en català tornen a superar els rètols en altres llengües per un marge de 10,5 punts. Els rètols en català han pujat significativament: 13 punts (del 34,5% al 47,37%). Mai havien arribat a un percentatge més alt. Per altra banda, els rètols en altres llengües han baixat fins al 36,84% del total (una baixada de gairebé 20 punts). Els rètols bilingües i els rètols amb una marca sumats pugen fins a representar el 15,79%, gràcies a la forta pujada dels segons.

Com cada any, els resultats d'aquest nucli contrasten amb els dels altres, de manera molt evident, encara que enguany és a la inversa del que és habitual.

Gràfica 5. Llengua del rètol principal d'establiments nous al Poble (percentatges)

Comentari a la gràfica 5

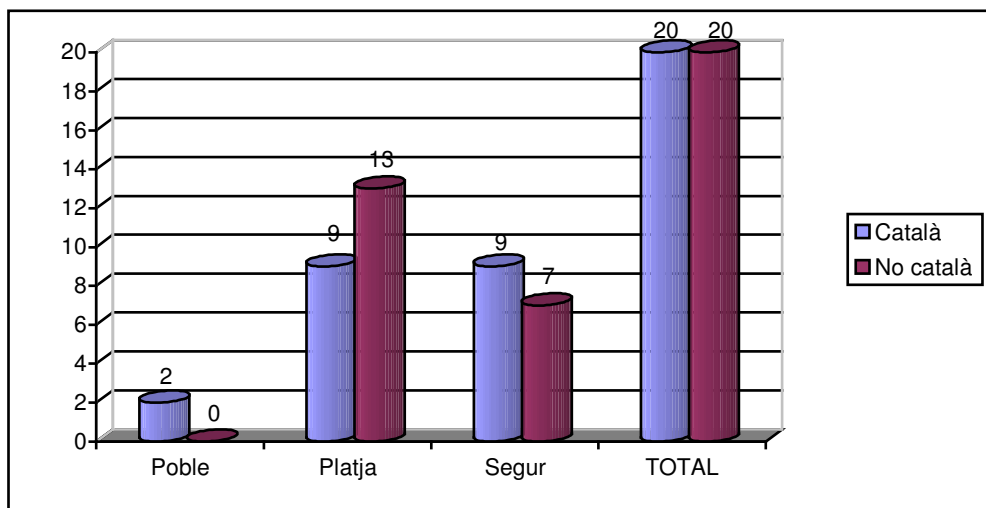
Al Poble, la situació és un cas a part, ja que l'any 1999 només s'hi va instal·lar 1 rètol, durant el 2000, 9, durant el 2002, 6, durant el 2003, 8 i durant el 2004, 3. Per això, com que cada any la mostra és tan petita, el resultat del gràfic presenta unes oscil·lacions tan espectaculars. Tanmateix, es nota una tendència a l'estabilització de rètols en català al voltant del 64% des del 2000. Destaca el fet que no s'hagin instal·lat cap rètol en altres llengües i només un amb una marca.

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Oficina de Català de Calafell
calafell@cpnl.org

Gràfica 6. Comparació de les variables "Català" i "No català" del rètol principal (dades del 2004 en xifres absolutes)

Comentari a la gràfica 6

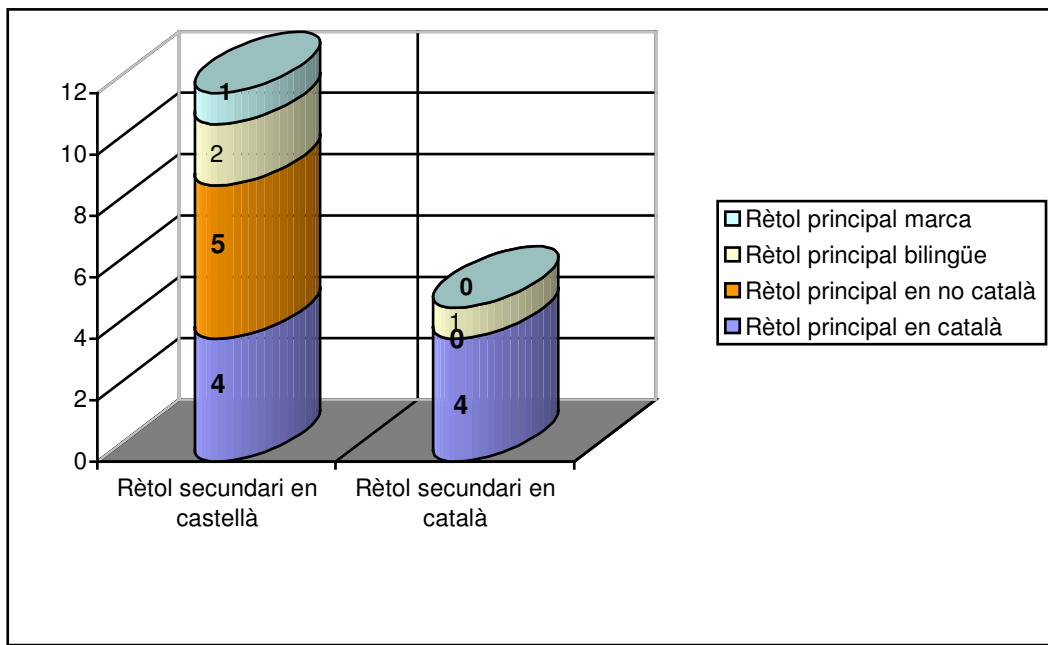
La comparació de les variables "català" i "no català", sense tenir en compte els rètols bilingües, ambivalents o que contenen una marca comercial, confirmen la situació real de l'ús de la llengua als rètols. Hi ha els mateixos rètols en català que en altres llengües (20). Enguany, a diferència d'altres anys, els nuclis de Segur i la Platja s'han intercanviat els papers: al primer dominen els rètols en català i al segon, els que estan en castellà.

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Oficina de Català de Calafell
calafell@cpnl.org

Gràfica 7. Composició de la variable "llengua" dels rètols secundaris
(dades del 2004 en xifres absolutes)

Comentari a la gràfica 7

La gràfica 7 reflecteix la llengua dels rètols secundaris: cartell d'horari, preus, ofertes, menú del dia, rebaixes... A la primera columna hi ha els 12 rètols d'establiments en què hi havia rètols secundaris instal·lats en castellà; a la segona, els 5 rètols secundaris en català. Ambdues columnes estan desglossades segons el rètol principal. Com podem veure d'entrada, hi ha 7 rètols més en castellà que en català (12 vs. 5), cosa que contrasta, com hem vist (gràfica 2), amb les dades referents a la llengua dels rètols principals, on la situació està equilibrada.

També és molt significatiu que 4 dels 8 establiments amb el rètol principal en català optin pel castellà quan han de redactar rètols secundaris. Per contra, no hi ha cap establiment que tingui el rètol principal en castellà que instal·li rètols secundaris en català.

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Oficina de Català de Calafell
calafell@cpnl.org

Conclusions generals i interpretació de les dades

1. Respecte del 2003 ha baixat 5,5 punts l'ús del català en els rètols comercials. Deixa de ser la llengua preferent i s'igualava amb els rètols en altres llengües (d'aquests, 14 són en castellà i 6 en altres llengües). Aquest darrer tipus de rètols, també ha baixat, però només 1,5 punts. Aquestes dades fan que s'estabilitzi una proporció molt semblant d'ús de les llengües oficials a Catalunya del 2000 ençà, sempre entre el 40 i el 50 %. Comparant només les variables "Català" i "No català" (en xifres absolutes, 20 rètols per cada variable) es confirma la situació percentual.
2. Els tres nuclis de Calafell tenen resultats contraposats: al Poble i a Segur es constata un comportament semblant, amb un domini clar dels rètols en català. Contrasten fortament amb el nucli de la Platja, amb resultats inversos. Aquestes dades són sorprenents, ja que tradicionalment és a Segur on la situació dels rètols en català era més desfavorable, i a la Platja era el contrari.
3. Com cada any, la Platja és el nucli amb més establiments comercials oberts i és força determinant en les dades finals: s'hi instal·len el 54,17% dels cartells de tot el municipi. Els valors obtinguts en aquest nucli destaquen poderosament, per la baixada que experimenta l'ús del català (20 punts, fins al 34,62%) i per la pujada dels rètols en castellà (16 punts, fins al 50%).
4. A Segur, tradicionalment han dominat els rètols en altres llengües i, des del 1998, aquests no han parat de créixer. En canvi, l'ús del català ha fluctuat any rere any entre el 30 i el 45%. Durant l'any 2004, s'ha trencat la dinàmica i els rètols en altres llengües han baixat espectacularment fins al 36,84% del total. La segona dada més baixa en 10 anys. En canvi els rètols en català han pujat considerablement i se situen 10,5 punts per sobre. Mai s'hi havia instal·lat un percentatge tan alt de rètols en català. Aquest fet és significatiu i cal valorar-lo molt positivament, ja que es tracta d'un nucli amb unes condicions sociolingüístiques particulars i diferenciades dels altres nuclis.
5. Al Poble, els rètols en català són clarament majoritaris i pugen 4 punts respecte l'any anterior i se situa en el 66,67%. És el nucli on l'ús del català és més majoritari. Destaca que no s'hi hagi instal·lat cap rètol en altres llengües.
6. Els rètols amb una marca, ambivalents i bilingües sumats constitueixen el 16,66 % de la mostra (7 punts més que l'any anterior, però pràcticament igual al 2002), percentatge discret que per la naturalesa dels rètols no influeix en el paisatge lingüístic. En general, pugen tots. Per separat, observem que els rètols bilingües pugen considerablement a la Platja (l'any 2003 no n'hi va haver cap), però a Segur no paren de baixar des del 2000. En canvi, els rètols amb una marca constitueixen el mateix percentatge (7,69%) que els rètols bilingües a la Platja, i a Segur han pujat notablement i constitueixen el 10,53 %.

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Oficina de Català de Calafell
calafell@cpln.org

7. Les dades referents als rètols secundaris reflecteixen la situació següent: només 5 dels 17 establiments que n'havien instal·lat en tenen de redactats en català, cosa que suposa el 29,4% (l'any anterior van ser el 26%). Els rètols en castellà (12) constitueixen el 70,6%. Per tant, el paisatge lingüístic dels aparadors és *majoritàriament* en castellà. Fins i tot, la meitat dels establiments que havien instal·lat el rètol principal en català opten per l'altra llengua per redactar els rètols secundaris.

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Oficina de Català de Calafell
calafell@cpnl.org

Consideracions finals

1. Creiem que és negatiu que el text dels rètols principals dels establiments nous del municipi estigui en català i en altres llengües amb la mateixa proporció (50%, comparant les variables "català" i "no català"; 41,67%, en general). El fet que la llengua pròpia sigui la catalana hauria de comportar que fos la llengua *predominant* (més del 80%) o, si més no, *majoritària* (més del 60%). La tendència a l'estancament del 2000 ençà i fins i tot a l'equilibri absolut (com enguany) suposa un fre que pot afectar la personalitat cultural de Calafell, ja prou esborrada per causes econòmiques i socials lligades a un determinat model de desenvolupament turístic. En general, fa la sensació que el castellà s'assimila com a llengua franca del negoci turístic. Evidentment, d'aquesta manera **no es reflecteix ni es prestigia la cultura pròpia del país i es vulneren els drets dels mateixos catalanoparlants** que viuen o estiuegen al municipi. Per això, creiem convenient una reflexió del sector sobre quin tipus d'oferta pot atreure el turisme de qualitat tan desitjat, i que pensem que ha d'incloure cultura, patrimoni i llengua, com a elements de valor afegit.
2. Pensem que l'aparició l'any 1998 de la Llei de política lingüística, la qual dicta normes sobre la llengua de la retolació comercial (article 32), va influir durant el 1998 perquè suposava una novetat, remarcada insistentment pels mitjans de comunicació. Podíem esperar que l'inici de l'aplicació obligatòria (febrer del 2003) anés influïnt en el redreçament de la situació dels darrers anys, però vistos els resultats sembla que ha tingut poc efecte. Realment, podem concloure que **el 41,67% dels rètols instal·lats incompleixen la llei**. En aquest sentit, convé que l'Oficina de Català mantingui **la campanya d'informació sobre el contingut de la norma**, amb el suport de l'Ajuntament de Calafell i les associacions professionals.
3. Sens cap dubte, fer aplicar la Llei 1/1998 seria la manera més eficient per catalanitzar el paisatge urbà. En aquesta línia, la Generalitat té el costum de dictar ordres i resolucions per a l'atorgament de subvencions al sector econòmic, en què s'especifica que cal el compliment dels requisits lingüístics establerts a la Llei. Aquest sistema d'exigència del requisit lingüístic per a l'accés a ajuts ens sembla un camí d'actuació interessant. En segon lloc, l'entrada en funcionament de les Oficines de Garanties Lingüístiques pot contribuir a capgirar la situació, tant de forma informativa com sancionadora. En tercer lloc, la mateixa llei (art. 37.2) preveu que l'administració local pugui aprovar mesures de foment i bonificacions per a la retolació, com ja fan alguns ajuntaments, donant ajuts directes o eximint del pagament de taxes per a la instal·lació de rètols en català. Finalment, també es pot treballar en la línia que la retolació en català (i si convé altres elements de la imatge corporativa) pugui ser un requisit o un mèrit per a contractes de prestació de serveis municipals.
4. Creiem interessant el seguiment de l'ús del català en la retolació comercial principal i secundària dels establiments de nova obertura, però s'hauria de

CONSORCI PER A
LA NORMALITZACIÓ
LINGÜÍSTICA

Oficina de Català de Calafell
calafell@cpnl.org

complementar amb estudis semblants d'altres àmbits per tal de tenir una visió general sobre l'estat de la normalització lingüística al municipi (publicitat...). En aquest sentit, eines com el programa Ofercat del CPNL poden facilitar molt el coneixement objectiu de la realitat lingüística de cada indret.

5. Amb aquest estudi no pretenem exagerar la importància de la retolació com a objectiu de projectes de normalització lingüística. Hem de reconèixer que la retolació és tan sols un element lingüístic de tots els que genera un establiment comercial. Però també hem d'admetre que té una importància cabdal en la caracterització del paisatge lingüístic, i hauria de contribuir a **prestigiar el català com a llengua de comunicació i a fomentar-ne el coneixement per part de tota la població**. A més, polítiques actives per a la catalanització dels rètols poden afavorir l'inici de processos de normalització global dels establiments.